

Наша СЛОВА

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 13 (1528) 31 САКАВІКА 2021 г.

З Вялікаднем, шаноўныя беларусы!

Вербніца. За тыдзень - Вялікдзень!

Для вернікаў надыходзіць пара падрыхтоўкі да Вялікадня. Напярэдадні адбываецца асвячэнне вербаў у храмах. Традыцыйна ў беларускіх вёсках вярбу складалі з трох галінак вярбы, ялоўчыка з ягадкамі. Вярбу ўпрыгожвалі кветачкамі з паперы, зёлкамі, перавязвалі каляровымі ніткамі.

Пасля багаслужэння выходзілі на вуліцу і вербамі "асвячалі" сваіх знаёмых, прыгаворваючы, напрыклад, такія пажаданні:
*"Не я б'ю - вярба б'е.
За тыдзень - Вялікдзень.
Хвароба - у лес, здароўе - у косці!
Будзь здарова як вада,
а расці як вярба!"*

*"Не я б'ю - вярба б'е.
За тыдзень - Вялікдзень.
Будзь здарова, не ўмірай,
Вялікадня дачакай!
Ужо недалечка
чырвона яечка!"*

*"Вербай б'ю, вербай б'ю!
Ксёنز казаў навіну -
есць у Вялікдзень сланіну!"*

На фотаздымку дзяўчаты аддзела рамёстваў і традыцыйнай культуры ДУ "Лідскі раённы цэнтр культуры і народнай творчасці" акрамя вербаў дэманструюць святочнае народнае адзенне Наваградскага і Віленскага строяў канца XIX ст. рэгіёна Панямоння.

Строі маюць падабенства ў дэталях крою, аздабленні кашуль і агульныя рысы, характэрныя для суседніх краін: Польшчы і Літвы. Камплект складае: сарочка, гарсэт, спадніца (андарак), фартух, галаў-

ны ўбор, упрыгожанні і абутак.

Асабліваю цікавасць уяўляюць галаўныя убory, характэрныя для заходнееўрапейскага касцюма, якія ў пачатку XX ст. выйшлі з ужывання і замяніліся хусткамі. Шматлікія мясцовыя варыянты афармлення чапцоў і каптуроў надавалі твару жанчыны прыгожы і індывідуальны выгляд. Чапец - архаічны галаўны ўбор. З'явіўся ў сярэднія вякі, яго насілі ўсе слаі грамадства ў розных варыянтах да 17 ст. Каптур выглядае невялікай шапачкай з вушкамі-завязкамі, а чапец без завязак. Шылі з дамагканых або фабрычных тканін. Каптур лічыцца традыцыйным галаўным ўборам замужніх беларусаў. Захавалася такая пагаворка для нявесты напярэдадні вяселля: "По-йдзеш пад вянец - завяжаш хусту на чапец".

Можна ўдакладніць, што зафіксаваны беларускім даследчыкам Міхасём Раманюком у экспедыцыях 1967-1980 гг. сялянскі касцюм з тэрыторыі Лідскага раёна ўваходзіў у склад Наваградскага строю. Традыцыйна ў Наваградскім строі бытавалі каптуры чорныя ці чырвоныя з круглымі вушкамі і ўзорыстымі шоўкавымі стужкамі. Край вушак аздаблялі каляровай аблямоўкай, парчовай тасёмкай, вышыўкай.

За кошт прапарцыянальных суадносін частак касцюмаў: гарсэтаў, якія шчыльна аблягаюць стан, пышных рукавоў сарочак і аб'ёмістых доўгіх спадніц, сілуэты касцюмаў выглядаюць стройнымі і вельмі гарманічнымі.

Майстры аддзела рамёстваў пры стварэнні камплектаў выкарыстоўвалі палатно на ўсе часткі адзення, якое выткалі самі; тэхналогію традыцыйнага крою; вышываны дэкор з аўтэнтчных узораў у аздабленні сарочак і фартухоў. Праца выканана на аснове даследчых матэрыялаў і літаратурных крыніц.

*Ірына Маркаўна
Дыдышка,
метадыст аддзела
рамёстваў і традыцыйнай
культуры ДУ "Лідскі раённы
цэнтр культуры і народнай
творчасці".*

Хрыстос уваскрос!

Янка Купала

Вялікдзень

Два святы на свеце – ад нівы да нівы:
Хрыстос уваскрос! Наступае вясна!
Глянь смела, глянь вольна, шчасліў, нешчаслівы.
І далей к жыццю з паніжэння і сна!
Гэй, гэі, на спатканне вялікіх духу святаў
Спяшыце супольна, хто ў путах не згніў!
Хай льюцца-зьлюцца ад хаты да хаты
У адно ўсе грамады, ўсе людзі ўсіх ніў!
Вялікдзень! Вялікдзень! – ад нівы да нівы.
Забуй не адзін з нас нядуўныя дні,
А ўспомні-прыпомні, шчасліў, нешчаслівы,
Аб тых, што ў світанні на век адышлі, —
Усе костачкі тыя на гонях папарных, —
Жывых, што ў бяспуці акулцем звіняць...
Прыпомні, дай слова не шчэзнуці марна,
Пачатую справу шырыць, расшыраць!
Вялікдзень! Вялікдзень! – ад нівы да нівы
Заводзіць бацькоў сваіх песеньку сын.
Зірні ж, азірніся, шчасліў, нешчаслівы.
І заўтра на поле ад сох як адзін!
Дагэтуль мы плачам, дагэтуль мы стогнем,
Адвечных не можам пазбыцца слёз...
Наперад па шчасце! Хай злое ўсё дрогне,
Вясна ўжо на свеце, — Хрыстос уваскрос!

"САКАВІЦКАГА РЭХА - IV"

Ужо стала традыцыяй адзначаць Сусветны дзень паэзіі падвядзеннем вынікаў гарадскога конкурсу "Сакавіцкае рэха", які ў чацвёрты раз ладзіць бібліятэка імя Янкі Купалы ўстанова культуры "Цэнтралізаваная сістэма дзяржаўных бібліятэк г. Магілёва" сумесна з Магілёўскай абласной арганізацыяй ГА "Саюз беларускіх пісьменнікаў" і Магілёўскай гарадской арганізацыяй ГА "Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны".

У гэтым годзе конкурс праводзіўся онлайн з наступнымі умовамі: на адрас арганізатараў конкурсу трэба было даслаць ад 1-го да 3-х вершаў свайго сачынення і відэаролік з выразным яго чытаннем.

У конкурсе прынялі удзел словатворцы розных узростаў і рознага сацыяльнага статусу. У склад журы ўвайшлі: Яраслаў Клімуць, кандыдат філалагічных навук, пісьменнік, выкладчык вышэйшай школы, Мікола Яцкоў, паэт, кампазітар-песеннік, старшыня Магілёўскага абласнога аддзялення ГА "Саюз беларускіх пісьменнікаў", Аляксей Карпенка, паэт, кіраўнік літаратурнага гуртка пры магілёўскай арганізацыі ТБМ, Галіна Жмачынская, загадчыца інфармацыйна-сервіснага сектара бібліятэкі імя Янкі Купалы.

Ініцыятар конкурсу і вядоўца імпрэзы Тамара Аўсяннікава павіншавала прысутных са святам і сказала некалькі слоў-пажаданняў пачаткоўцам паэтам. Творчых поспехаў зычыла канкурсантам пісьменніца Таццяна Барысік. І па просьбе прысутных прачытала некалькі сваіх вершаў. Старшыня журы Яраслаў Клімуць падвёў вынікі паэтычнага конкурсу і ўручыў дыпламы і падзякі ўдзельнікам.

Пераможцай конкурсу ў намінацыі "Дарослыя" стала Вольга Шпакоўская. Яна даслала на конкурс 3 вершы, пранікнёна іх прачытала. Адзін з іх, прысвечаны любімай бабулі, якая надаўна пакінула гэты свет:

- Дзетка, апранайся цяплей, - казала мне бабуля познім летам. Рэхам адгукаецца ўва мне яе голас. - Ты куды, мая родная, знікла? - Гарачай хваліць на маёй душы. Жалем перапоўнена сэрца. Бабуля адкрывала для мяне зноў і зноў нешта важнае, забытае... А за парогам - вечар. Зіма. Вострая адзінота. Без палёгкі.

Вольга Шпакоўская нарадзілася ў 1999 годзе ў Магілёве. Скончыла гістарычна-філалагічны факультэт МДУ імя А.А. Куляшова. Працуе настаўніцай рускай

мовы і літаратуры ў школе № 34 г. Магілёва. Чатыры гады наведвала літаратурны клуб "Святліца". Раней пісала на рускай мове, а вось апошнім часам звярнулася да беларускай. І паспяхова, бо ўжо друкавалася ў часопісе "Верасень".

Другое месца заняла Рыма Сорына, якая нарадзілася ў Малдове, але даўно жыве ў Магілёве. І ведаюць яе тут як рускамоўную паэтку. А зараз яна ўзялася за пераклады сваіх вершаў на беларускую мову.

Трэцяе месца ў Іны Навумовіч, актыўнага ўдзельніка "Сакавіцкага рэха".

Пераможца конкурсу ў намінацыі "Школьнікі" - Ганна Сергяенка, вучаніца 8 класа сярэдняй школы № 25 (кіраўнік Новікава Алесь Уладзіміраўна)

прысвяціла свой верш выдатнаму пісьменніку і паэту Уладзіміру Караткевічу.

Другое і трэцяе месца ў вучняў сярэдняй школы № 21 (настаўніца Ірына Алегаўна Адзіянава): Ефрасінні Варапаевай (8 клас) і Стаса Ярмоленкі (6 клас).

Наймалодшы ўдзельнік конкурсу вучань 3 класа сярэдняй школы № 11 Уладзіслаў Баброў (настаўніца Святлана Аляксандраўна Ветрава) атрымаў падзяку за першыя крокі ў паэзіі.

Прыемна, што разам з пачаткоўцамі-паэтамі на падвядзенне вынікаў прыйшлі не толькі настаўнікі, але і бацькі.

Да пабачэння "Сакавіцкае рэха - 4". Да сустрэчы "Сакавіцкае рэха - 5"!

Галіна Жмачынская,
Магілёў.

Любоў да Беларусі доктара
Івана Шэгі і пасля ягонага
жыцця дапамагае нам

Шэсць гадоў таму ў "Газете Слонімскай" доктар і грамадскі актывіст Івана Шэга так напісаў пра 25 сакавіка - Дзень аб'яднання Беларускай Народнай Рэспублікі: *"Гэтая дата для патрыётаў-беларусаў мае асабае значэнне. У 1918 годзе ўпершыню прадстаўнічым сходам дэлегатаў з усяго Паўночна-Заходняга краю" было заяўлена пра намер аднавіць сваю незалежную дзяржаву з новай назвай Беларусь. Сённяшня незалежнасць краіны родам менавіта адтуль, як бы каму ні жадалася падправіць гісторыю"*.

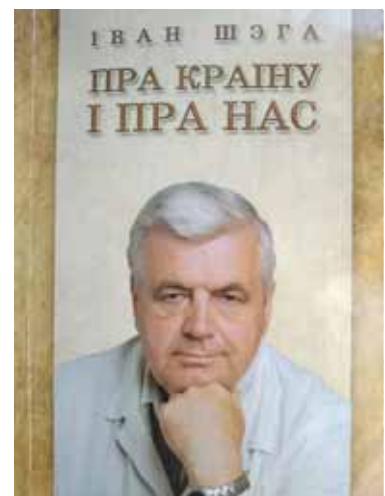
Даная публікацыя пад назвай "Чаму ўлада баіцца 25 сакавіка?" змешчана і ў кнізе І. Шэгі "Пра краіну і пра нас" (2016 год).

У артыкуле "Чаму ўлада баіцца 25 сакавіка?" Іван Шэга называе Беларусь краінай вялікіх і маленькіх фобій: *"абы не было вайны"*, боязь не дагэдзіць начальству, *"як бы чаго не выйшла"*, боязь страціць працу, боязь зніжэння ўзроўню жыцця. У такіх умовах, разважае І. Шэга, нядрэнна б мець грамадзянам агульную ідэю, якая аб'ядноўвае. Не калекаватую, як у Расіі сёння, - захоп сілай зброі новых тэрыторый, а годную ідэю, якая дапаможа нашай краіне перажыць цяперашні цяжкі час. *"Такой ідэяй, - на думку І. Шэгі, - магла б стаць нацыянальная ідэя, для ажыццяўлення якой грамадзяне краіны, напрыклад, добраахвотна, а не па прымусу куплялі б беларускія тавары і лекі, як гэта было ў свой час у Турцыі. Здаровы нацыяналізм, безумоўна, дапамог бы беларусам вылучыцца ад празмернай боязі і адчування сябе людзьмі другога гатунку перад расійцамі"*.

Іван Іванавіч Шэга паказваў прыклад здаровага нацыяналізму і самапавагі. У 1992 годзе турэцкая фірма "Энка" будавала ў Слоніме жылы мікрараён для савецкіх вайскоўцаў. Турэцкія начальнікі дамовіліся з мясцовымі, што слонімскае ўрачы будуць абслугоўваць туркаў па-за чаргой. Але! Доктар Шэга адмовіўся выконваць такое ўказанне свайго медычнага кіраўніка, бо гэта была непавага і прыніжэнне беларусаў, прыніжэнне слонімаў, якія таксама працуюць, таксама шануюць свой час і не мусяць адчуваць сябе людзьмі другога гатунку перад турэцкімі работнікамі.

Такі факт узгадаў слонімец Павел Севасцяян 25 сакавіка 2021 года каля магілы І. Шэгі. У гэты дзень сябры і папечнікі Івана Іванавіча, жонка Маргарыта Уладзіміраўна і сын Аляксандр ушанавалі яго памяць, усклалі белачырвона-белыя кветкі.

"Гэтую гістарычную падзею ўлада цалкам магла б выкарыстаць у мэтах кансалідацыі беларускага грамадства. З'явілася б аб'ядноўваючая ўсіх грамадзян Беларусі, незалежна ад нацыянальнай прыналежнасці і палітычных пераваг, цэласная

ідэалогія незалежнасці і беларускай дзяржаўнасці, заснаваная на гістарычнай праўдзе. І, на аснове такой ідэалогіі, грамадзянін Беларусі дакладна змог бы пераадолець свае фобіі", - такія словы Івана Іванавіча з ягонага артыкула "Чаму ўлада баіцца 25 сакавіка" нагадаў прысутным каля магілы І. Шэгі аўтар гэтай нататкі.

Роўна шэсць гадоў таму Іван Іванавіч са скрухай і здзіўленнем напісаў, што замест таго, каб адзначыць свята 25 сакавіка, улады робяць выгляд, што такой даты ў гісторыі ўвогуле не існуе. *"Складваецца ўражанне - піша І. Шэга, - што яны яе панічна баяцца. Напрыклад, магу засведчыць, што ў гэты дзень кожны год я знаходжуся пад вонкавым назіраннем людзей у цывільным, якія на аўтамабілі суправаджаюць мяне ва ўсіх маіх рухах, як быццам я нейкі тэрарыст... Вось такая "пашана"*.

А 17-ай гадзіне 25 сакавіка 2021 года жонка, сын, сябры Івана Іванавіча Шэгі каля ягонай магілы ўшанавалі памяць мужа, таты, папечніка, патрыёта Беларусі. І за ўсім гэтым назіралі людзі ў цывільным на аўтамабілі. І пасля смерці доктар Іван Шэга на свята 25 сакавіка знаходзіцца пад вонкавым назіраннем..., і пасля смерці - вось такая "пашана"...

Чаму людзі ў цывільным і сёння баяцца Івана Шэгі? Адказ відавочны. 25 сакавіка 2021 года Івану Іванавічу Шэга было б 68 год. Было б... Чатыры гады таму яго не стала. Але ў слонімаў засталася добрая памяць пра гэтага чулага чалавека і мужа грамадзяніна нашай краіны (прадаўшыца не ўзяла грошы за кветкі, калі даведлася, што гэта для І. Шэгі). У нас засталася яго кніга "Пра краіну і пра нас", на якой Іван Іванавіч 29 траўня 2016 года напісаў аўтару гэтай нататкі: *"З любоўю да Беларусі. І. Шэга"*.

Любоў да Беларусі доктара Івана Шэгі і пасля ягонага жыцця страшыць людзей у цывільным. Любоў да Беларусі доктара Івана Шэгі і пасля ягонага жыцця дапамагае нам вылучыцца ад празмернай боязі, дапамагае адчуваць сябе паўнаважнымі людзьмі на сваёй зямлі...

Міхась ВАРАНЕЦ,
г. Слоні.

Бацькі- заснавальнікі БНР на старонках літаратурных твораў

Кожны год грамадскасць так ці інакш звяртаецца да гісторыі абвяшчэння БНР, да гісторыі Дня Волі, праводзячы семінары, выставы і канцэрты. Некалькі гадоў таму абвяшчэнню БНР была прысвечана навуковая канферэнцыя ў Інстытуце гісторыі НАН Беларусі з удзелам аўтарытэтных даследчыкаў і знаных гісторыкаў.

БНР БССР

Падзеям 1918 года пісьменнік Генрых Вацлававіч Далідовіч прысвяціў брашуру "БНР - БССР. Роздум аб пакутным шляху беларускай дзяржаўнасці ў XX стагоддзі" (Мінск, Пейто. 2002).

У 1980-1995 гадах я ў прозе далучыўся да даследчыкаў часу ўтварэння БНР і БССР, выклаў сваю версію ў рамане "Гаспадаркамень", "Пабуджаныя", "Свой дом", - на аснове асэнсавання ўсяго надрукаванага ў нас у Заходняй Беларусі, і за мяжой, у сілу сваіх здольнасцей імкнуўся надрукаваць творы не толькі ў белых і чорных, але і ў шматколерных фарбах, каб не ганьбіць шчырых, высакародных герояў і не ўзвышаць непрыяцеляў.

У кручаным 1918 годзе, у самых што ні на ёсць жудасных умовах было проста не пад сілу зрабіць шмат, ды бадай, удалося дабіцца самага галоўнага - паўстаць з попелу, сцвердзіцца і заявіць свету пра яшчэ адну дзяржаву - БЕЛАРУСЬ!!! - падкрэсліў Генрых Далідовіч.

Уладзімір Арлоў пісаў пра айцоў-заснавальнікаў БНР: Язэпа Варонку, Пётру Крэчэўскага, Аляся Бурбіса, Васіля Захарку і Аркадзя Смоліча на старонках кнігі "Імёны свабоды" (2009) і ў аб'ёмнай гістарычнай энцыклапедыі "Краіна Беларусь" (2012).

Вольга Міхайлаўна Іпатава падрыхтавала ў свой час шэраг публікацый, прысвечаных даце 25 сакавіка, на старонках "Народнай волі" і "Нашага слова", і праводзіла шэраг гістарычных семінараў на сядзібе ТБМ у Менску.

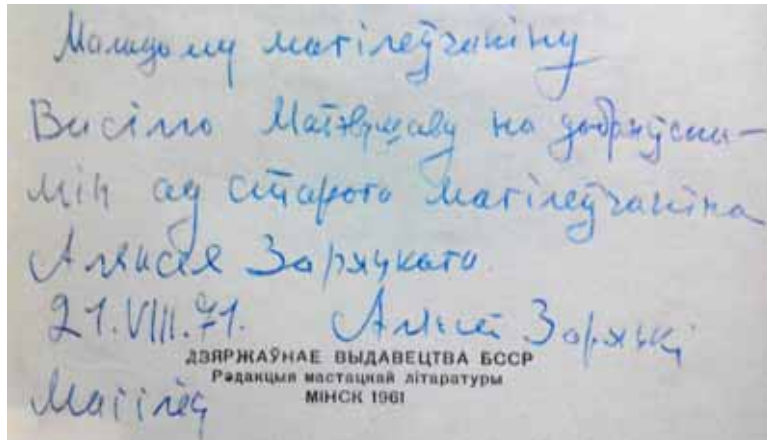
Э. Дзвінская.

Магілёўскі паэт Васіль Матэвушаў

Чаруюць сэрца колеры зямлі,
Ружовая зара, вясёлкі,
Даспелыя жытнёвыя палі,
Ля сцежак военных смолкі.
Нідзе не знойдзеш

лепшых дываноў

Па яркасці і расфарбоўцы,
Як разнаквецце заліўных лугоў
Каля Дняпра пад зыркiм сонцам.

тэчку Княжыцы, што пад Магілёвам, у прыгожыя вясновы дзень 6 сакавіка. І дзе ён не жыў, куды б яго не закінуў лёс - ён заўсёды ўспамінаў родныя мясціны Магілёўшчыны. Жонка паэта Тамара Аляксандраўна працавала настаўніцай у СШ 4 горада Магілёва. Апошнія гады сям'я Матэвушавых жыла на праспекце Міру, дом 10. Зараз тут жыве дачка паэта Наталля Васільеўна Матэвушава і

У возера, нібы ў лютэрка,
Глядзяца сосны з берагоў.
Спавіты дзеразой паляны,
Цвіце на купінах чабор,
З праменьняў сонечных сатканы
Лугоў рамонкавы убор.
І толькі хай зара над краем
Настроіць горнаў сваіх медзь,
Я паягу хутчэй да гаю
Вясне ў вочы паглядзець.

Алег Дзвячкоў,
Магілёў.

Даследчыкі кажуць, што лепш за паэта Васіля Матэвушава ніхто прыроду Прыдняпроўя не апеў... Васіль Іванавіч Матэвушаў (1915-1974) - беларускі паэт і журналіст. Нарадзіўся творца ў мяс-

тэчку Уладзіслаў. Пахаваны Васіль Матэвушаў на каталіцкіх Польскіх могілках, там дзе знайшоў свой спачын і паэт Аляксей Пысін. Вясна выходзіць на паверку Пад марш сярэбраных ручкоў.

На фота: 1. Паэт Васіль Матэвушаў. 2. Васіль Матэвушаў з супрацоўнікамі газеты каля рэдакцыі. В. Матэвушаў другі справа. 3. Аўтограф ад сябра, магілёўскага паэта Аляксея Зарыцкага.

Ліда запрашае

Лідскі музей

Музейна-педагагічны занятак
"Ад Вербніцы да Вялікадня"
з цыкла "Згадкі з беларускай хаты"

з 18 сакавіка 6+

КОШТ:
школьнікі - 2,00 руб.
іншая аўдыторыя - 3,00 руб.
алкохолны ўзрос - 1,00 руб.

ДУ «Лідскі раённы цэнтр культуры і народнай творчасці»
Аддзяленне рамёстваў і традыцыйнай культуры

аўтарская
ВЫСТАўКА
СВЯТЛАНЫ
БАЗЮК
27 сакавіка
15 мая
Выстаўка крапіваў
Лідская асаляўна

СВЯТЫЯ КЪРАЗЫ
г. Ліда, вул. Савецкая, 12
(былы кінатэатр «Кастрычнік») 6+
кошт білета 2 руб.

ДУ «Лідскі раённы цэнтр культуры і народнай творчасці»
Аддзяленне рамёстваў і традыцыйнай культуры

Этнаграфічная выстаўка
«Скарбы Лідчыны»
Дэманстрацыя на
вастраўнай аснове

Танчарства
вады на дрэве
вадына, гнаўта
вадына з салочы

г. Ліда, вул. Савецкая, 12
(былы кінатэатр «Кастрычнік») 0+
кошт білета 2 руб.

Цікавая крязаўная кніга

У сталічнай краме "Акадэмік-кніга" набыў цікавую кнігу "Крэва. Гісторыя, археалогія, культурная спадчына", якая пабачыла свет у выдавецтве "Беларуская навука" ў 2021 годзе. Яе наклад - 150 асобнікаў. Укладальнік - Алег Іванавіч Дзярновіч. На вокладцы выкарыстаны гравюры Б. Тамашэвіча. Рэцэнзенты: доктар гістарычных навук Г.Я. Галенчанка і кандыдат гістарычных навук А.А. Любая.

У зборніку навуковых артыкулаў прадстаўлена багатая гістарычная, археалагічная, культурная спадчына Крэва...

Змешчаныя матэрыялы тычацца праблем балта-славянскіх кантактаў, гісторыі мястэчка Крэва і яго знакамітага замка. Аналізуюцца падзеі ў перыяд позняга сярэднявечча, ранняга новага часу, падзей

Першай сусветнай вайны, а таксама падзеі ў мястэчку ў міжваенны перыяд. Асобна прадстаўлены матэрыялы, звязаныя з князем Даўмонтам.

Выданне разлічана на навукоўцаў і крязаўцаў. Будзе карысна навуковцам, экскурсаводам і ўсім хто цікавіцца гістарычна-культурнай спадчынай нашай краіны. Зборнік падрыхтаваны ў рамках выканання Дзяржаўнай праграмы навуковых даследаванняў на 2016-2020 гады.

Асабіста мне спадабаліся артыкулы Андрэя Шулаева, Алега Дзярновіча, Валянціны Мароз, Сяргея Емяльянава, Сяргея Харэўскага, Аляксандра Камінскага і Івана Сацукевіча.

Раю набыць кнігу чытачам нашага штотыднёвіка.

Аляксей Шалахоўскі,
гісторык культуры.

БЕЛАРУСЬ
ПРАЗ ПРЫЗМУ
РЭГІОНАЛЬНАЙ ГІСТОРЫ

КРЭВА
Гісторыя, археалогія,
культурная спадчына

